

The Effect of Spiritual Intelligence Training on The Development of Spiritual Intelligence and Aggression of Isfahan's Women Volleyball Coaches

Alireza Zamani Noukaabadi^{1*}, Farzane Abdi²

¹Department of Sport Management, Faculty of Human Sciences, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran.

²Department of Sport Sciences, Faculty of Physical Education, Isfahan (Khorasan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Received: 2022/06/01

Accepted: 2022/12/07

Original Research

Abstract

Objective: In recent years, the concept of intelligence has not been solely regarded as a cognitive ability, but has been expanded to other areas such as emotional intelligence, existential intelligence, moral intelligence, spiritual intelligence, and so forth. Spiritual intelligence is defined as a set of abilities, capacities and spiritual resources that can be used in daily life to increase one's adaptability. Aggression is a practice that aims to act physically or psychologically. Aggressive perspectives in sports are also two-sided views; On the one hand, sports sites are the only place where aggression is not only permitted but also induces aggressive behavior. This study aimed to evaluate the effect of 9 sessions of spiritual intelligence training on the development of spiritual intelligence and aggression of women's volleyball coaches in Isfahan city.

Methodology: This research method was semi-experimental which is done via survey method. The population of this research was women's volleyball coaches in Isfahan City. From the target population, 40 women's volleyball coaches were randomly selected and then assigned to two experimental (N=20) and control groups (N=20). For gathering data used three questionnaires include demographic questionnaire, King spiritual Intelligence standard questionnaire, and Boss and Perry (1992) AQ aggression questionnaire. After verifying the face validity of questionnaires by professionals, the reliability of questions was investigated through the Cronbach Alpha method. This coefficient for spiritual intelligence questionnaires was 0.78, and aggression was 0.89. Colmogtof-Semirnof test, Levin test and analysis of covariance were used to analyze the findings of the research.

Results: The results showed that there was a significant difference between the spiritual intelligence, in two experimental and control groups after nine sessions of training in spiritual intelligence. In other words, nine spiritual intelligence training sessions have influenced the amount of spiritual intelligence in volleyball woman coaches. Considering the Etta context, it can be said that 60 % of these changes were due to the impact of the intervention, nine spiritual intelligence training sessions. Also, the results showed that there was a significant difference between the aggression, in the two experimental and control groups after nine sessions of training in spiritual intelligence. Considering the Etta context, it

* Corresponding author's e-mail address: azamani.1381@gmail.com

can be said that 41 % of these changes were due to the effect of the intervention of nine spiritual intelligence training sessions.

Conclusion: Spiritual intelligence grows through education and can have a positive effect on reducing aggression in woman's Volleyball coaches. When a person needs a counselor to deal with life pressure, the spiritual domain can help the individual find meaning in stressful situations and this confrontation can be an attempt to find meaning in the position. If we consider the ability to help spiritual resources as intelligence, then this ability should help solve life problems and reach goals and lead to better adaptation.

Keywords: Spiritual Intelligence, Aggression, Women's coaches, Volleyball

Doi: 10.30486/4s.2022.1960123.1045

تأثیر آموزش هوش معنوی بر رشد هوش معنوی و کاهش پرخاشگری مریبان زن والیبالی اصفهان

علیرضا زمانی نوکاآبادی^{۱*}، فرزانه عبدی^۲

^۱ گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم انسانی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران.

^۲ گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۶

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین تأثیر ۹ جلسه آموزش هوش معنوی بر رشد هوش معنوی و پرخاشگری مریبان زن والیبالی شهر اصفهان بود.

روش‌شناسی: روش این پژوهش نیمه‌تجربی بود که به صورت پیمایشی انجام شد. جامعه آماری این تحقیق، مریبان زن والیبالی شهرستان اصفهان بود که ۴۰ نفر از آنها به روش تصادفی ساده انتخاب و در دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و کنترل (۲۰ نفر) قرار گرفتند. برای گردآوری اطلاعات از سه پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی، پرسشنامه استاندارد هوش معنوی کینگ (۲۰۰۷) و پرسشنامه پرخاشگری (AQ) باس و پری^۱ (۱۹۹۲) استفاده شد. پس از آنکه متخصصان روایی صوری پرسشنامه‌ها را تأیید کردند، پایایی سؤالات با روش آماری آلفای کرونباخ بررسی شد. این ضریب برای پرسشنامه هوش معنوی ۰/۷۸ و برای پرسشنامه پرخاشگری ۰/۸۹ برآورد گردید. برای تجزیه و تحلیل یافته‌های این تحقیق از آزمون‌های کولموگروف - اسمی‌رنوف، لوین و تحلیل کواریانس و در سطح معناداری $p \leq 0/05$ استفاده و نتایج با نسخه 22 نرم افزار spss تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین هوش معنوی در دو گروه کنترل و تجربی بعد از آموزش هوش معنوی و همچنین بین پرخاشگری در دو گروه آزمایش و کنترل بعد از آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه‌گیری: آموزش هوش معنوی باعث بهبود رشد معنوی و کاهش پرخاشگری مریبان زن والیبالی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: هوش معنوی، پرخاشگری، مریبان زن

* نویسنده مسئول: azamani.1381@gmail.com

مقدمه

واژه معنویت «Spirituality» از کلمه لاتین «Spiritus» به معنای «نفس» مشتق شده که آن نیز خود از «Spirare» به معنای «دمی‌دن» یا «نفس کشیدن» مشتق می‌شود. در متون قدیم، شخص معنوی یا «Spiritualis» به کسی گفته می‌شود که روح‌القدس زندگی او را نظم می‌بخشد یا متأثر می‌کند (Ghobari Bonab, et al. 2007).

در سال‌های اخیر مفهوم هوش تنها به عنوان توانایی‌ای شناختی در نظر گرفته نمی‌شود بلکه به حوزه‌های دیگری مانند هوش هیجانی، هوش وجودی، هوش اخلاقی، هوش معنوی و ... گسترش یافته است. امونز^۱ (۲۰۰۰) هوش معنوی را کاربرد انطباقی اطلاعات معنوی برای حل مسأله در زندگی روزانه و فرآیند دستیابی به هدف تعریف می‌کند که مشتمل بر ظرفیت برای تعالی، توانایی برای تجربه حالت‌های هوشیاری عمیق، توانایی برای خدایی کردن و تقدس بخشیدن به امور روزانه، توانایی برای سود بردن از منابع معنوی در حل مسائل و ظرفیت پرهیزگاری (تقوی داشتن) است. زوهر و مارشال^۲ (۲۰۰۰) هوش معنوی را مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع معنوی می‌دانند که کاربردی آنها در زندگی روزانه می‌تواند موجب افزایش انطباق‌پذیری فرد شود. این تعاریف و تعاریف مشابه بر نقش هوش معنوی در حل مسائل وجودی و یافتن معنا و هدف در اعمال و رویدادهای زندگی روزمره تأکید دارند. (Khodayari, 2015).

هوش معنوی عبارت است از مجموعه‌ای از ظرفیت‌های ذهنی انطباقی که بر جنبه‌های غیرمادی و متعالی واقعیت استوار می‌شوند به‌ویژه آنهایی که در ارتباط با ماهیت هستی فرد، معنای شخصی، تعالی و حالت‌های اوج گرفته هوشیاری اند (Varahram & Jafari, 2021).

مطالعات حوزه هوش معنوی در ورزش به بررسی رابطه این سازه با سایر متغیرها پرداخته‌اند و مشخص شده هوش معنوی بر خودسودمندی ورزشی اثر مثبت و معنادار دارد (Zardoshtian, et al. 2017). در مورد ورزشکاران ارتباط معناداری بین هوش معنوی با انگیزه پیشرفت ورزشکاران وجود دارد (Nayebi & Zargar, 2019). همچنین بین هوش معنوی با اخلاق ورزشی در بین ورزشکاران پایگاه قهرمانی ناجا همبستگی مثبت و معنادار مشاهده شد و مشخص شد هوش معنوی از عواملی است که می‌تواند بر ویژگی‌های اخلاقی افراد اثرگذار باشد (Hadi, et al. 2021). همین‌طور هوش معنوی توانایی پیش‌بینی اخلاق ورزشی را دارد و به ازای یک واحد پیشرفت در هوش معنوی بازیکنان تیم‌های ملی فوتبال، اخلاق ورزشی ۰/۳۴۲ افزایش می‌یابد (Jahanian, 2014). بین هوش معنوی و فرهنگ تیمی و بین هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای بازیکنان دانشگاه آزاد تبریز رابطه‌ای معنادار گزارش شده و هر دو عامل هوش معنوی و مولفه‌های فرهنگ تیمی می‌تواند تغییرات اخلاق ورزشی را پیش‌بینی کند (Barghi Moghadam, et al. 2018). از طرفی مشخص شده که هوش معنوی بر کیفیت خواب ورزشکاران اثرگذار است. شاید بتوان اینگونه استنباط کرد که برخورداری از هوش معنوی بسیار با مثبت‌اندیشی، احساس شادی و افزایش توکل به خدا و کاهش اضطراب و پرخاشگری همراه است (Ghadami Nurabad, et al. 2017). در حوزه معلمان تربیت بدنی هم مشخص شده بین هوش معنوی و اخلاق کاری معلمان ورزش رابطه مثبت معناداری وجود دارد (Fasanghari, et al. 2017). همچنین بین هوش معنوی و رفتار شهروندی سازمانی معلمان ورزش هم همین رابطه گزارش شده است (Azarmi, et al. 2018). در حوزه سازمانی هم مشخص شده رابطه مثبت و معناداری بین هوش معنوی با تعهد سازمانی کارکنان ادارات ورزش و جوانان استان گلستان وجود دارد (Verharam & Jafari, 2021). در حوزه مربیگری نتایج مطالعات نشان داده هوش معنوی بر خودکارآمدی مربیان و همچنین اثربخشی مربیان اثر مثبت و معناداری دارد. داشتن هوش معنوی زیاد و استفاده از

¹ - Emmons

² - Zoher & Marshall

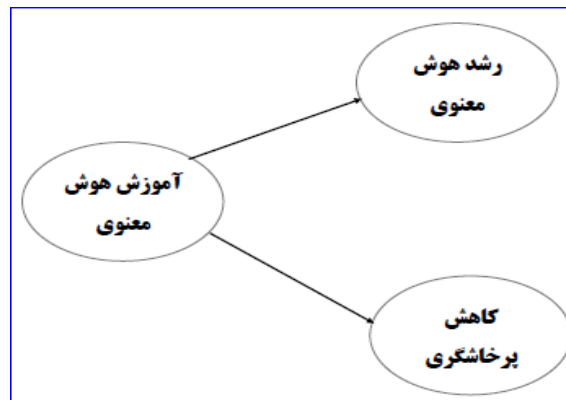
نگرش سیستمی که در آن تمامی اجزای ورزش (خواه ورزش‌های تیمی، خواه انفرادی) را در برمی‌گیرد، می‌تواند بستر مناسبی برای هدف‌گذاری و سیر در جهت رسیدن به اهداف باشد (Ghazvine, et al. 2019). هوش معنوی را می‌توان با تمرین‌های مختلف توجه، تغییر هیجانات، و تقویت رفتارهای اخلاقی افزایش داد. این تمرینات منحصراً متعلق به یک دین خاص یا آموزش معنوی خاص نیستند. گرچه هوش معنوی با رشد شناختی، هیجانی یا اخلاقی مرتبط است، نمی‌توان آن را با هیچ یک از آنها برابر دانست (King, 2008).

پرخاشگری عملی است که هدفش اعمال صدمه و رنج به صورت فیزیکی یا روانی باشد. دیدگاه‌های مربوط به پرخاشگری نیز در ورزش، دیدگاه‌هایی دوسویه است؛ از یک سو، مکان‌های ورزشی تنها جایی است که پرخاشگری نه تنها در آن جایز شمرده می‌شود، بلکه رفتار پرخاشگرانه تشویق نیز می‌شود. از طرف دیگر، دادگاه‌های متعددی به دلیل تخلف از قوانین تشکیل می‌شود که ورزشکاران را به علت رفتارهای پرخاشگرانه عمدی و صدمه زدن به ورزشکاران دیگر محاکمه می‌کنند. رفتار پرخاشگرانه، اختلالی است که در مربیان به صورت‌های مختلف بروز می‌کند و یک مشکل در حال رشد است. امروزه در دنیای ورزش، توانایی‌های جسمانی و تاکتیکی و مهارت‌های تخصصی تنها ضامن موفقیت نیستند. مربیان و ورزشکاران پرخاشگر نمی‌توانند به درستی پیامدهای رفتار خود را پیش‌بینی کنند، در محرک‌های ورزشی نشانه‌های خصمانه‌ی فراوانی را مشاهده می‌کنند، درک درستی از سطح پرخاشگری خود ندارند، از راه حل‌های کلامی اندکی برای اثبات خود در مسائل ورزشی بهره می‌جویند و بیشتر از راه حل‌های پرخاشگرانه استفاده می‌کنند (Behrozi, et al. 2013).

حیطه‌های هوش معنوی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده‌ی حیطه‌های پرخاشگری باشند و موجب کاهش آنها گردند؛ بنابراین تقویت هوش معنوی، که همان اخلاقی عمل کردن است، موجب بهبود رفتار اجتماعی و احترام به عواطف و احساسات و رعایت حقوق دیگران می‌شود. تأثیر هوش معنوی بر پرخاشگری بررسی شده است برای نمونه مشخص شده معنویت گرایش به پرخاشگری را کاهش می‌دهد (Sadeghifard, et al, 2021) همچنین هوش معنوی اثر مثبت و معناداری بر اخلاق حرفه‌ای دارد و هوش معنوی و اخلاق حرفه‌ای هر دو اثر منفی معناداری بر رفتارهای پرخاشگرانه دارد (Esmaeili, et al. 2021). رابطه‌ای معکوس بین هوش معنوی و پرخاشگری وجود دارد؛ به عبارتی، هرچه هوش معنوی بیشتر باشد احتمال پرخاشگری ورزشکاران در میدانهای ورزشی کمتر است (Behrozi, et al. 2013). هوش معنوی به صورت مستقیم بر پرخاشگری ورزشکاران اثر می‌گذارد و به طور غیرمستقیم و به دلیل تاب‌آوری بر پرخاشگری آنها اثرگذار است (Zardoshtiyani, et al. 2017). همچنین همبستگی مثبت و معناداری بین معیارهای اخلاقی مربیان (احترام در میدانهای ورزشی، استفاده از مواد نیروزا، خطای عمدی و تقلب) با احتمال به پرخاشگری در ورزشکاران انفرادی وجود دارد. در واقع مشخص شده معیارهای مربیان برای رفتارهای اخلاقی بهترین پیشگو در ورزشکاران انفرادی در احتمال به پرخاشگری هم در ورزش‌های تیمی و هم ورزش‌های انفرادی است. (Yusefi, et al. 2016).

اهمیت و ضرورت طرح موضوع معنویت و نیز مذهب، به‌ویژه هوش معنوی از جهات مختلف در عصر جدید احساس می‌شود. همچنین گستره‌ی معنویت و مذهب در همه‌ی زوایای زندگی انسان و نیز لزوم ارزیابی مجدد نقش مذهب در بهداشت روانی است. مروری بر پژوهش‌ها نشان می‌دهد که به طور کلی در سال‌های اخیر توجه به هوش معنوی به عنوان یکی از سازه‌های مهم و اثرگذار در سلامت روان افزایش یافته است. با توجه به مطالعاتی که ارائه شد به نظر می‌رسد هوش معنوی سازه‌ای مهم در ورزش است و لازم است تحقیقات بیشتری بر آموزش آن به‌ویژه برای مربیان ورزش انجام شود؛ با این حال به دلیل آنکه مطالعه‌ای در این حوزه صورت نگرفته، این مطالعه در پی آن است تا نقش آموزش هوش معنوی را بر رشد هوش معنوی و کاهش پرخاشگری که یک رفتار مربیگری نامناسب و مرتبط با هوش

معنوی است بین مربیان والیبال زن اصفهان بررسی کند. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع نیمه‌تجربی با دو گروه کنترل و آزمایش و با استفاده از پیش‌آزمون-پس‌آزمون بود. جامعه آماری تحقیق شامل مربیان زن والیبال شهرستان اصفهان بود که حداقل ۵ سال در این رشته ورزشی فعالیت داشتند. نمونه آماری ۴۰ نفر از مربیان زن والیبال اصفهان بودند که با فراخوان هیأت والیبال اصفهان برای کلاس آموزش هوش معنوی ثبت نام کرده بودند. این افراد به صورت تصادفی ساده انتخاب و با قرعه‌کشی به دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و کنترل (۲۰ نفر) تقسیم شدند. گروه کنترل فقط در پیش‌آزمون و پس‌آزمون شرکت کرد. گروه آزمایش طی ۹ جلسه و هفته‌ای در یک جلسه ۱۲۰ دقیقه‌ای در مورد هوش معنوی آموزش دیدند. جلسات آموزش طبق پروتکل زیر اجرا شد.

جلسه اول (معارفه): معارفه محقق و فراگیران، آشنایی با موضوع و اهمیت آن. دادن برنامه زمان‌بندی شده جلسات آموزشی، تعداد و فاصله زمانی جلسات. شرحی در مورد تعاریف معنویت و نظریه‌ها و دیدگاه‌های مرتبط با هوش معنوی و تأثیر آن در زندگی.

جلسه دوم (هوشیاری و آگاهی هوشمندانه): تعریف هوشیاری و خودآگاهی، آشنایی فراگیران با مفهوم ترکیب کردن عقاید چندگانه به شیوه‌ای که عملکرد روزانه و بهزیستی فرد افزایش یابد. آموزش فراگیران در مورد مفهوم مرگ و تفکر در مورد آن و تصویرسازی ذهنی آن، کاربرد تصویرسازی ذهنی برای افزایش خودآگاهی و شناسایی نقاط ضعف و قوت خود.

جلسه سوم (خوبی و متانت): بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم زیبایی، سپاسگزاری و شاکر بودن و لذت بردن در هر لحظه از زندگی و ارتباط با الهامات برای ارتقای عملکرد روزانه و بهزیستی. دادن تمریناتی برای تقویت این بعد از هوش معنوی.

جلسه چهارم (جهت‌گیری و نظارت درونی): روش: بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم بصیرت و استقلال و آزادی. دادن تمریناتی برای رفتار کردن فراگیران بر اساس آنچه که واقعاً هستند و مستقل بودن و عمل کردن بر اساس ارزش‌ها.

جلسه پنجم (معنا و مفهوم زندگی): روش: بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم هدف و خدمت کردن. دادن تمریناتی برای افزایش توانایی تجربه کردن معنا و برقراری ارتباط بین فعالیت‌ها و تجارب زندگی با ارزش‌ها و تفسیر آنها به نحوی که بهزیستی فرد در عملکرد روزانه ارتقا یابد.

جلسه ششم (وجود و شخصیت): بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم تجسم و بینش، دادن تمریناتی برای افزایش آگاهی نسبت به هرچه در اطرافمان روی می‌دهد، ریلکسیشن و فن تن‌آرامی، توجه به رویاها و پیام‌های آنها.

جلسه هفتم (حقیقت و صداقت): بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم پذیرش و قبول خود و دیگران، عفو و گذشت، متفکر بودن، خوش‌بینی. دادن تمریناتی از قبیل مراقبه برای کنترل فرآیندهای ذهنی، اجرای فرآیند بخشیدن دیگران طبق پاورپوینت آموزشی ارائه شده.

جلسه هشتم (تمامیت و کلیت): بررسی تکلیف جلسه قبل و ارائه بازخورد، آشنایی فراگیران با مفاهیم تقدس و پاکی و وابستگی، خود برتر و خودکاری. دادن تمریناتی از قبیل مطالعه کتب مقدس، مشاهده فیلم با موضوع کل‌نگری و داشتن دیدگاه سیستماتیک، برقراری حلقه عشق و محبت با یکی از قدیسان، نوشتن نامه‌ای به خدا و در میان گذاشتن علائق، خواسته‌ها و شادی و غم‌های خودباوری.

جلسه نهم (پس‌آزمون): اجرای پس‌آزمون، تقدیر و تشکر از فراگیران و مسئولان مربوط برای حسن همکاری ایشان جلسه پیگیری. ملاقات مجدد فراگیران، انجام آزمون پیگیری برای بررسی میزان ثبات آموزش‌های به عمل آمده در جلسات آموزشی.

در جدول ۱، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق ارائه شده است.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه تحقیق

متغیرها	فراوانی	درصد	تعداد کل
سن	کمتر از ۲۵ سال	۳۰	۴۰
	۲۶-۳۵ سال	۱۶	
	۳۶-۴۵ سال	۸	
	۴۶ سال به بالا	۴	
تحصیلات	دیپلم	۴	۴۰
	لیسانس	۳۲	
	فوق لیسانس و بیشتر	۴	
درجه مربیگری	درجه ۳	۸	۴۰
	درجه ۲	۸	
	درجه ۱	۲۰	
	درجه بین‌المللی	۴	
سابقه مربیگری	۵ سال	۸	۴۰
	۶-۱۰ سال	۱۶	
	۱۱-۱۵ سال	۴	
	۱۶-۲۰ سال	۲	
	بیش از ۲۱ سال	۱۰	

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش ۳ پرسشنامه شامل پرسشنامه مربوط به اطلاعات جمعیت‌شناختی، پرسشنامه هوش معنوی کینک (۲۰۰۷) و پرسشنامه پرخاشگری (AQ) باس و پری (۱۹۹۲) بود. در پژوهش رقیب و همکاران (۱۳۸۹) پایایی این مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ برآورد شد و ۰/۸۵ به دست آمد. متخصصان روانشناسی روایی صوری و محتوای مقیاس را تأیید کردند. برای برآورد روایی همگرایی از پرسشنامه تجربه معنوی غباری بناب (۱۳۸۶)، به طور همزمان استفاده شد که ضرایب همبستگی این دو پرسشنامه ۰/۶۶ به دست آمد.

پرسشنامهٔ پرخاشگری (AQ) یک ابزار خودگزارشی است که شامل ۲۹ عبارت و چهار زیرمقیاس و شامل پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت است. پرخاشگری بدنی شامل ۹ عبارت، پرخاشگری کلامی شامل ۵ عبارت، خشم شامل ۷ عبارت و خصومت شامل ۸ عبارت است. برای هر سؤال، پنج گزینه برای پاسخگویی وجود دارد: کاملاً خبرلاف خصوصیات من است = ۱ نمره، تا حدی برخلاف خصوصیات من است = ۲ نمره، فقط اندکی گویای خصوصیات من است = ۳ نمره، تا حدی گویای خصوصیات من است = ۴ نمره و کاملاً گویای خصوصیات من است = ۵ نمره. نمرهٔ ۲۴ و ۲۹ معکوس است. نمرهٔ خرده‌مقیاس‌ها با جمع نمرات سؤالات آن خرده‌مقیاس به دست می‌آید. نمرهٔ کل، عبارت است از مجموع نمرات کل سؤالات و دامنهٔ آن از ۲۹ تا ۱۴۵ است. نمرات بیشتر، نشانه پرخاشگری بیشتر است. پرسشنامهٔ پرخاشگری، اعتبار و روایی قابل قبولی دارد. محمدی (۱۳۸۵) برای هنجاریابی این پرسشنامه در ایران آن را بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز اجرا کرد. پس از تکرار سنجش نسخهٔ فارسی پرسشنامهٔ پرخاشگری با فاصلهٔ زمانی پنج هفته، نتایج ضریب پایایی به شرح زیر ارائه شد: خصومت ۰/۷۱، پرخاشگری جسمانی ۰/۷۴، پرخاشگری کلامی ۰/۶۸، خشم ۰/۶۱، کل ۰/۷۸. نتایج ضریب بازآزمایی برای چهار زیرمقیاس (با فاصلهٔ ۹ هفته) ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین چهار زیرمقیاس ۰/۳۸ تا ۰/۴۹ به دست آمده است. برای سنجش اعتبار درونی مقیاس، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج نشانگر همسانی درونی زیرمقیاس پرخاشگری ۰/۸۲، پرخاشگری کلامی ۰/۸۱، خشم ۰/۸۳، خصومت ۰/۸۰ بود.

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات در بخش آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی برای مقایسهٔ دو گروه کنترل و آزمایش قبل و بعد از مداخله از آزمون‌های کولموگروف - اسمیرنوف، لوین و تحلیل کواریانس و در سطح معناداری $p \leq 0/05$ استفاده و نتایج با استفاده از نرم افزار spss نسخه 22 تحلیل شد.

یافته‌های پژوهش

برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ آمده است. با توجه به این جدول، سطح معناداری آزمون برای همهٔ ابعاد هوش معنوی و پرخاشگری مردیان زن والیبال شهرستان اصفهان در پیش‌آزمون بیش از ۰/۰۵ بود؛ بنابراین توزیع متغیرها نرمال بود.

جدول ۲: بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای هوش معنوی و پرخاشگری با آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

نام متغیر	پیش‌آزمون هوش معنوی	پرخاشگری	پس‌آزمون هوش معنوی	پرخاشگری
Z	۰/۵۵	۰/۸۷	۱/۱۴	۰/۸۷
سطح معناداری	۰/۹۱	۰/۴۳	۰/۱۴	۰/۲۳

فرضیهٔ ۱: ۹ جلسه آموزش هوش معنوی بر رشد هوش معنوی مردیان زن والیبال شهر اصفهان تأثیر دارد. یافته‌ها نشان داد که فرض تساوی واریانس‌ها بین دو گروه کنترل و تجربی ($\text{sig} \geq 0/05$) برقرار است (جدول ۳). یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد بین میزان هوش معنوی در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = 56/50$ ، $p = 0/001$ ، $n^2 = 0/60$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا در جدول ۴ می‌توان گفت که ۶۰ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۳: اثرات آزمون بین گروهی برای بررسی همگنی شیب‌های رگرسیون در پس آزمون

منبع تغییرات	F	DE1	DF2	سطح معناداری
هوش معنوی	۰/۶۵	۱	۳۸	۰/۴۳
تفکر وجودی انتقادی	۰/۴۱	۱	۳۸	۰/۵۲
تولید معنای شخصی	۰/۰۴	۱	۳۸	۰/۸۳
آگاهی متعالی	۰/۰۰۵	۱	۳۸	۰/۹۴
بسط حالت هشیاری	۰/۰۲۲	۱	۳۸	۰/۸۲

جدول ۴: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص هوش معنوی در پس آزمون

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجدور اتا
هوش معنوی	۰/۰۹	۱	۰/۰۹	۰/۴۲	۰/۵۱	۰/۰۱
گروه	۱۲/۰۰۶	۱	۱۲/۰۰۶	۵۶/۵۰	۰/۰۰۱	۰/۶۰
میزان خطا	۷/۸۶۱	۳۷				
مجموع	۳۳۳/۴۶۹	۴۰				

بر اساس جدول ۵ بین میزان تفکر وجودی انتقادی^۱ در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = ۴۰/۳۵$ ، $p = ۰/۰۰۱$ ، $n^2 = ۰/۵۲$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا می‌توان گفت که ۵۲ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۵: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص تفکر وجودی انتقادی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجدور اتا
تفکر وجودی انتقادی پیش‌آزمون	۰/۳۱۹	۱	۰/۳۱۹	۱/۰۲	۰/۳۱۹	۰/۰۳
گروه	۱۲/۵۹۸	۱	۱۲/۵۹۸	۴۰/۳۵۸	۰/۰۰۱	۰/۵۲
میزان خطا	۱۱/۵۵	۳۷	۰/۳۱۲			
مجموع	۳۳۷/۲۴۵	۴۰				

بر اساس یافته‌های جدول ۶ بین میزان تولید معنای شخصی در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = ۳۷/۱۱$ ، $p = ۰/۰۰۱$ ، $n^2 = ۰/۵۰$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا می‌توان گفت که ۵۰ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۶: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص تولید معنای شخصی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجدور اتا
تولید معنای شخصی پیش‌آزمون	۰/۱۰۲	۱	۰/۱۰۲	۰/۴۱	۰/۰۱	۰/۰۱
گروه	۹/۱۱	۱	۹/۱۱	۳۷/۱۱۶	۰/۰۰۱	۰/۵۰
میزان خطا	۹/۰۸۸	۳۷	۰/۲۴۶			
مجموع	۳۶۰/۴۴۰	۴۰				

^۱ - Critical existential thinking

بر اساس جدول ۷ بین میزان آگاهی متعالی در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = ۳۶/۹۳$ ، $p=۰/۰۰۱$ ، $n^2=۰/۵۰$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا می‌توان گفت که ۵۰ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۷: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص آگاهی متعالی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا
آگاهی متعالی پیش‌آزمون	۰/۰۱۶	۱	۰/۰۱۶	۰/۰۵۷	۰/۸۱	۰/۰۰۲
گروه	۱۰/۵۵	۱	۱۰/۵۵	۳۶/۹۳	۰/۰۰۱	۰/۵۰
میزان خطا	۱۰/۵۷۸	۳۷	۰/۲۸۶			
مجموع	۳۴۸	۴۰				

بر اساس یافته‌های جدول ۸ بین میزان بسط حالت هشیاری در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = ۵۰/۷۲$ ، $p=۰/۰۰۱$ ، $n^2=۰/۵۷$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا می‌توان گفت که ۵۷ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۸: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص بسط حالت هشیاری

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا
بسط حالت هشیاری پیش‌آزمون	۰/۰۳۴	۱	۰/۰۳۴	۰/۱۰۹	۰/۷۴	۰/۰۰۳
گروه	۱۵/۸۰۷	۱	۱۵/۸۰۷	۵۰/۷۲	۰/۰۰۱	۰/۵۷۸
میزان خطا	۱۱/۵۳۰	۳۷	۰/۳۱۲			
مجموع	۲۹۷/۸۴۰	۴۰				

فرضیه ۲: ۹ جلسه آموزش هوش معنوی بر پرخاشگری در مریبان زن والیبالی شهرستان اصفهان تأثیر دارد. یافته‌ها نشان داد فرض تساوی واریانس‌ها بین دو گروه کنترل و تجربی ($\text{sig.} \geq ۰/۰۵$) برقرار است (جدول ۹). بر اساس جدول ۱۰ بین میزان پرخاشگری در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری مشاهده شده است ($F = ۲۵/۶۶$ ، $p=۰/۰۰۱$ ، $n^2=۰/۴۱$) و با در نظر گرفتن مجذور اتا، می‌توان گفت که ۴۱ درصد این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است.

جدول ۹: اثرات آزمون بین‌گروهی جهت بررسی همگنی شیب‌های رگرسیون پرخاشگری در پس‌آزمون

منبع تغییرات	F	DE1	DF2	سطح معناداری
پرخاشگری	۰/۷۴	۱	۳۸	۰/۳۹

جدول ۱۰: نتایج آزمون کوواریانس تفاوت دو گروه کنترل و تجربی در شاخص پرخاشگری در پس‌آزمون

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا
پرخاشگری	۰/۳۱۳	۱	۰/۳۱۳	۰/۷۸	۰/۳۸	۰/۰۲
گروه	۱۰/۲۲	۱	۱۰/۲۲۷	۲۵/۶۶	۰/۰۰۱	۰/۴۱
میزان خطا	۱۴/۷۴	۳۷				
مجموع	۲۰۰/۹۸۸	۴۰				

براساس یافته‌های جدول ۱۱، آماره لوین در سطح $P \leq 0/05$ معنادار نبوده؛ بنابراین واریانس گروه‌ها همگن بوده است.

جدول ۱۱: آزمون همگنی واریانس‌ها متغیر هوش معنوی بر حسب سابقه مربیگری

	P	F
آزمون لوین	۰/۲۳	۱/۴۷

جدول ۱۲: مقایسه میانگین نمره پس آزمون هوش معنوی در مربیان زن والیبال شهر اصفهان بر حسب سابقه مربیگری

سابقه مربیگری	\bar{X}	S	F	P
۵ سال	۲/۹۱	۰/۶۰		
۶-۱۰ سال	۲/۶۱	۰/۸۵		
۱۱-۱۵ سال	۲/۸۰	۰/۶۷	۰/۴۱	۰/۷۹
۱۶-۲۰ سال	۳/۱۰	۰/۷۹		
بیش از ۲۱ سال	۲/۹۱	۰/۶۲		

بر اساس یافته‌های جدول ۱۲، F مشاهده شده در سطح $P \leq 0/05$ معنادار نبوده بنابراین تفاوت معناداری بین میانگین پس آزمون هوش معنوی در مربیان زن والیبال شهر اصفهان بر حسب سابقه مربیگری وجود ندارد.

جدول شماره ۱۳: آزمون همگنی واریانس متغیر پرخاشگری بر حسب سابقه مربیگری

	P	F
آزمون لوین	۰/۰۹	۲/۱۲

براساس یافته‌های جدول ۱۳ آماره لوین در سطح $P \leq 0/05$ معنادار نبوده، بنابراین واریانس گروه‌ها همگن بوده است. بر اساس یافته‌های جدول ۱۴، F مشاهده شده در سطح $P \leq 0/05$ معنادار نبوده بنابراین تفاوت معناداری بین میانگین پس آزمون پرخاشگری در مربیان زن والیبال شهر اصفهان بر حسب سابقه مربیگری وجود ندارد.

جدول شماره ۱۴: مقایسه میانگین نمره پس آزمون پرخاشگری در مربیان زن والیبال شهر اصفهان بر حسب سابقه مربیگری

سابقه مربیگری	\bar{X}	S	F	p
۵ سال	۲/۰۳	۰/۶۶		
۶-۱۰ سال	۲/۲۶	۰/۶۲		
۱۱-۱۵ سال	۲/۲۰	۰/۹۷	۰/۴۱	۰/۸۰
۱۶-۲۰ سال	۱/۷۲	۰/۳۹		
بیش از ۲۱ سال	۱/۹۱	۰/۵۱		

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های تحقیق در مورد فرضیه اول نشان داد که بین میزان هوش معنوی به طور کلی و تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هشیاری در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری وجود دارد و نشان از افزایش هوش معنوی همراه با آموزش هوش معنوی است. با در نظر گرفتن مجذور اتا می‌توان گفت هوش معنوی ۶۰ درصد، تفکر وجودی انتقادی ۵۲ درصد، تولید معنای شخصی ۵۰ درصد، آگاهی متعالی ۵۰ درصد و بسط حالت هشیاری ۵۷ درصد از این تغییرات ناشی از آموزش هوش معنوی بوده است. در تحقیق (Peymannfar, et al. 2010) هم از میان عوامل اثرگذار بر هوش معنوی، تفکر انتقادی وجودی و توسعه حالات

آگاهی بیشترین توان را برای تبیین هوش معنوی داشتند. نتایج این تحقیق تا حدودی با نتایج تحقیق (Marashi, et al, 2012) با عنوان «بررسی آموزش هوش معنوی بر بهزیستی روان‌شناختی، اضطراب وجودی و هوش معنوی» همخوانی دارد. نتایج آنها نشان داد که افزایش معناداری در بهزیستی روان‌شناختی شامل پذیرش خود، هدف و جهت‌گیری در زندگی، رشد شخصی، تسلط بر محیط، استقلال و خودمختاری و روابط مثبت با دیگران و هوش معنوی و کاهش اضطراب وجودی در گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه وجود دارد. در واقع آگاهی هشیارانه و سازگاری با وقایع و تجارب زندگی و پرورش خودآگاهی از جمله عوامل اصلی رشد هوش معنوی تلقی می‌شوند. علاوه بر این، بعضی از روش‌ها، راهبردها و تمرین‌ها برای رشد آن مفید تلقی می‌شوند؛ مثلاً وگان^۱ (۲۰۰۳) معتقد است هوش معنوی از طریق افزایش وسعت نظر و گشودگی و داشتن نقطه‌نظرهای مختلف، حساسیت زیاد نسبت به تجارب و واقعیاتی نظیر حالت تعالی (ماورایی) و موضوع‌های معنوی، فهم عمیق‌تر نمادها و بازنمایی افسانه‌ها و کهن‌الگوهای ناهشیار کشف نشده افزایش می‌یابد. معتقدند هوش معنوی از طریق جستجوی معنای اصلی موقعیت‌ها، مطرح کردن «چرا» برای مسائل و تلاش برای برقراری ارتباط میان رویدادها رشد می‌کند. خودآگاهی هم برای افزایش بلوغ معنوی ضروری است. زمانی که توجه مستقیماً متوجه درون است، فرد ممکن است تلاش کند تا به احساس‌های ذهنی و تفکرات خود توجه نماید. در ابتدا، مربی ممکن است درگیر موضوعات شخصی شود و نتواند ذهنش را حتی برای یک لحظه خالی کند. جذبه مسائل شخصی می‌تواند در صورت تلاش فرد برای تمرکز بر آن‌ها یا پرورش آگاهی بدون انتخاب، منحرف‌کننده باشد. تغییر جهت ارادی توجه می‌تواند آغازی بر فرایند کنارگذاشتن عادات فکری پیشین و الگوهای رفتاری قبلی باشد. واضح است هنگامی که با ذهن آرام به دیگری توجه می‌کنیم، در پرتو هوش معنوی، زخم‌های قدیمی التیام می‌یابند و قلب‌ها گشوده می‌شوند (Khodayari, 2014). از طرفی مطالعه (Peymanfar, et al. 2013) نشان داد تفکر انتقادی وجودی و توسعه حالات آگاهی بیشترین توان را برای پیش‌بینی هوش معنوی ورزشکاران باستانی دارد که همسو با نتایج این تحقیق است.

یافته‌های تحقیق در فرضیه دوم نشان داد که بین میزان پرخاشگری در دو گروه کنترل و تجربی بعد از ۹ جلسه آموزش هوش معنوی تفاوت معناداری وجود دارد و منجر به کاهش پرخاشگری آزمودنی‌ها شده است. نتایج این تحقیق تا حدودی با نظریه غریزی بودن پرخاشگری همخوانی ندارد. قدیمی‌ترین نظریه پرخاشگری، نظریه غریزی بودن پرخاشگری است؛ این نظریه را فروید ارائه کرد و معتقد بود غریزه زندگی در غریزه جنسی بروز می‌کند و غریزه مرگ در نیاز به پرخاشگری متجلی می‌شود و هدفش انهدام شخص است. همچنین نتایج این تحقیق تا حدودی با نتایج تحقیق (Behrozi, et al. 2013) با عنوان «بررسی رابطه هوش معنوی و پرخاشگری در بازیکنان فوتبال» همخوانی دارد. یافته‌های آنها نشان داد هرچه هوش معنوی بیشتر باشد احتمال پرخاشگری ورزشکاران در میدان ورزشی کمتر است. همچنین نتایج این تحقیق تا حدودی با نتایج (Nurbakhsh, et al, 2015) با عنوان «رابطه بین باورهای مذهبی و هوش معنوی با خشونت و احساس حقارت در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)» همخوانی دارد. نتایج تحقیق آنها نشان داد که هوش معنوی با احساس حقارت و خشونت رابطه دارد و آنها هوش معنوی را به عنوان متغیری مؤثر بر پرخاشگری، خشونت و احساس حقارت معرفی کردند. همچنین نتایج تحقیق حاضر با نتایج سایر مطالعات مبنی بر تأثیر هوش معنوی بر کاهش پرخاشگری و کاهش پرخاشگری و رشد اخلاق حرفه‌ای همسوست (Sadeghifard, et al, 2021; Esmaili, et al. 2021). شاید بتوان اینگونه استنباط کرد که برخورداری از هوش معنوی بسیار، با مثبت‌اندیشی، احساس شادی و افزایش توکل به خدا و کاهش اضطراب و پرخاشگری همراه است (Ghadami

¹ - Voghan

Nurabad, et al. 2017). می‌توان نتیجه گرفت که هرچه فرد در زندگی خود در چگونگی انجام کارها خداوند را به عنوان ملاک خود قرار دهد و کارها و اعمال خود را بر اساس دانش و آگاهی و شناخت انجام دهد، همچنین در مقابل رفتار نادرست دیگران نیز صبر و بردباری داشته باشد، کارهای روزانه خود را در زمان استراحت و آسودگی مرور کند و بر خود کنترل داشته باشد، می‌تواند هیجانهای منفی از جمله پرخاشگری خود را کاهش دهد. بر همین اساس، می‌توان با تقویت هوش معنوی نوجوانان و حتی سنین پیش از آن، موجبات پرورش خودداری و به دنبال آن کاهش پرخاشگری را در آنها به وجود آورد و در نتیجه شاهد رفتارهای درست و منطبق با ارزش‌های جامعه بود (Behrozi, et al. 2013). هوش معنوی فرایندی را پشت سر می‌گذارد که یکی از محورهای اصلی داشتن هدف و معنا در زندگی است و داشتن معنا و هدف در زندگی T مقدمه‌ای بر تاب‌آوری و سازگاری با مشکلات است؛ از این رو چنانچه فرد دارای سطح هوش معنوی افزون‌تری باشند، به تبع آن معنایی که به خود و جهان اطرافش می‌دهد توأم با احساس ارزشمندی و هدفمندی است؛ بنابراین سختی‌ها را تحمل می‌کند و تاب‌آوری بیشتری را از خود نشان می‌دهد. بر همین اساس، می‌توان با تقویت هوش معنوی ورزشکاران، موجبات پرورش خودداری و به دنبال آن کاهش پرخاشگری را در آنها به وجود آورد و در نتیجه شاهد رفتارهای درست و منطبق با ارزش‌های جامعه و محیط‌های ورزشی از آنها بود (Zardoshtian, et al. 2017).

در مورد فرضیه سوم، تفاوت معناداری بین میانگین پس‌آزمون هوش معنوی در مربیان زن والیبال شهر اصفهان بر حسب سابقه مربیگری مشاهده نشد. شاید بتوان گفت مربیان والیبال زن اصفهان آموزش و تمرین روان‌شناختی کمی در همه سطوح سابقه داشته‌اند و بیشتر به موارد فنی ورزش از جمله تکنیک و تاکتیک پرداخته‌اند و شاید این یک خلأ در آموزش مربیان باشد زیرا مشخص شده بین هوش معنوی با اخلاق ورزش و ورزشکاران همبستگی مثبت و معناداری هست (Hadi, et al. 2021). همچنین هوش معنوی، توانایی پیش‌بینی اخلاق ورزشی را دارد و به ازای یک واحد پیشرفت در هوش معنوی، اخلاق ورزشی هم بهبود می‌یابد (Jahanian, 2014).

به طور کلی می‌توان گفت افراد با کمک گرفتن از پایگاه‌های حمایتی و با استفاده از هوش معنوی و توانمندی‌های بالقوه‌شان در زمینه مواجهه با تکالیف چالش‌برانگیز قادرند در بیشتر زمینه‌های زندگی، از جمله ورزش، کسب موفقیت کنند. به دلیل ماهیت متعالی تجربه‌های معنوی، افراد دارای باورهای معنوی پیوسته در ارتباط با درکی از تجربه‌های زندگی خویشند که شامل مداخلات معنوی و الهی است و این مداخلات می‌توانند رویدادهای زندگی و افکار و رفتار انسان را تغییر دهند و به نحو سودمندی به چگونگی مقابله شخص با رویدادهای نامطلوب تأثیر بگذارند. همچنین هنگامی که فرد برای مقابله با فشار زندگی نیاز به کمک مشاور دارد، حوزه معنوی می‌تواند به فرد کمک کند تا در موقعیت‌های استرس‌زا معنا و مفهومی بیابد و این مقابله را می‌توان به عنوان تلاشی در جهت پیدا کردن معنا در موقعیت‌های سخت پیدا کرد؛ چنانچه توانایی برای کمک جستن از منابع معنوی را به عنوان یک هوش قلمداد کنیم، این توانایی باید در حل مسائل زندگی و رسیدن افراد به اهداف کمک کند و به سازگاری بهتر منجر شود. زمانی که فرد علاوه بر هوشیاری کامل از افکار و احساساتش و پذیرش آنها بدون داوری در وضعیت آرامش و تمرکز قرار می‌گیرد، توانایی کنترل افکار، اضطراب و هیجان‌ات را به دست می‌آورد. کسب این توانایی سبب شده که فرد احساس کنترل بیشتری در همه امور زندگی خود داشته باشد و به جای پاسخ‌های خودکار و منفی در موقعیت‌های استرس‌زا، با آرامش و آگاهی بیشتری پاسخ دهد و با مشکلات بهتر مقابله کند. افراد با خودسودمندی کم، تفکرات بدبینانه را درباره توانایی‌های خود پرورش می‌دهند و هر موقعیتی را که فراتر از توانایی خود پیش‌بینی کنند، از آن دوری می‌جویند. در این زمینه هوش معنوی می‌تواند کارساز باشد. در کل این زمینه را می‌توان اینگونه تبیین کرد که هوش معنوی را می‌توان به عنوان عالی‌ترین هوش وجودی فرد دانست که سبب ایجاد نگرشی جدید و مثبت در فرد نسبت به خود، دیگران و جهان پیرامون او

می‌شود و از آنجا که خودسودمندی نیز به اعتقاد فرد به توانایی‌ها و مهارت‌های خود اشاره دارد، می‌توان گفت زیاد بودن هوش معنوی در فرد سبب می‌شود تا با نگاه مثبتی که نسبت به خودش با هوش معنوی پیدا می‌کند، بتواند در حین انجام کار نیز مهارت‌های خود را به خوبی به کار بگیرد و بدین ترتیب هوش معنوی زیاد، خودسودمندی بالا را به همراه خواهد داشت. افرادی که دارای هوش معنوی هستند دارای صفاتی چون قدرت مقابله با سختی‌ها دردها و شکست‌ها، بسیاری خودآگاهی در این افراد، درس گرفتن از تجربیات و شکست‌ها، اخلاق‌مداری، کمک به دیگران، حس خوشحالی در هنگام کمک به دیگران، کنترل خشم و پرخاشگری و ... هستند. در نهایت پیشنهاد می‌شود که برای بهبود وضعیت فعلی ورزش، سرمایه‌گذاری در حوزه اخلاق ورزشی افزایش یافته، نسبت به طراحی و اجرای برنامه‌ها و کارگاه‌های تقویت هوش معنوی و اخلاق ورزشی برای ورزشکاران، مربیان و مسئولان تیم‌های ورزشی اقدام شود. همچنین پیشنهاد می‌شود مطالعات مشابهی بر روی مربیان سایر رشته‌های ورزشی انجام و نتایج مقایسه شوند.

منابع

- Azarimi, S., Farzam, F., & Amirnejad, A. (2018). Investigating the relationship between spiritual intelligence and organizational citizenship behavior in Ardebil province physical education teachers. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*, 12 (24), 69-84.
- Barghi Moghaddam, J., Rasouli, S., & Nekufar, M. (2017). Relationship between spiritual intelligence and team culture with the sports ethics of the athletes of sports teams. *Bioethics Journal*, 7(26), 77 -84.
- Behrozi, H., Zarezade M., & Saberi Kakhaki, A. (2014). Relationship between spiritual intelligence and aggression of boy players teenage players. *Sport Psychology Studies*, 6, 81-94.
- Esmaili R., Mousavi Davoudi, S.M., & Nasiri Amiri, F. (2021). The impact of spiritual intelligence on aggressive behavior, considering the mediating role of professional ethics: A case study of nurses of Imam Ali (pbuh) hospital in Alborz, Iran. *Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat*, 7(3), 35-50.
- Fasanghari, E., Mohammad Hassan, F., & Fasanghari, J. (2017). Investigating the role of spiritual intelligence on work ethics and general health of sport teachers. *Sport Management Studies*, 9(45), 53-72.
- Ghadami Norabadi, S., Badami R., & Nazari, R. (2017). The effect of spiritual intelligence on quality of sleep and attention of skilled volleyball players. *Positive Psychology Research*, 3(1), 19-28.
- Ghazvineh, M.H., Tojari, F., & Zarei, A. (2019). Investigating of casual relation of emotional intelligence and spiritual intelligence on Effectiveness of sport instructors: Mediation role of self-efficacy. *Sport Psychology Studies*, 8(29), 39-60.
- Ghobari Bonab, B., Salimi, M., Soleymani, L., & Nori Moghadam, S. (2007). Spirtual intellibence. *Andishe Novine Dini*, 3(10), 125-147.
- Haditabar, H. (2011). Effect of spiritual intelligence components training on the quality of life of veteran wife's working in school in Tehran. *Journal of Veteran Medicine*, 4(14), 1-11.
- Hadi, H., Sepehriyan, M., BaranCheshme, M., & Entezari, H. (2021). Determining the relationship between spiritual intelligence and sport ethics in I.R.I. police championship base athletes. *Journal of Health Promotion Management*, 10(3), 5-11.
- Hajian, A., Shekhuleslam, M., Homaei, R., Rahimi, F., & Aminoroaia, M. (2013). Relationship between spiritual and emotional intelligence. *Behavior Sciences Researches*, 10(6), 499-508.
- Jahanian, E. (2014). Prediction sport ethics based of spiritual intelligence in athletes of soccer national team. *3re International Sport Sciences*, Tehran, Shahid Beheshti University.
- Khodayari, M. (2015). Development of spiritual intelligence scale (SQS): Theoretical base and operational issues, *Research of Psychology and Educational University of Tehran*. Tehran, Iran.
- Kiani Oshtorjani, S., & Badami, R. (2018). Sociological analysis of the effect of sports personship and coach power on behavior and risk rate on youth martial with Due to the mediating role of coach-athlete relationship. *Social Sciences*, 12(40), 81-96.
- King, D. (2008). Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition model, and measure. Peterborough, ON, Canada: Trent University.
- Liau, A. K., Liau, M. T. L., Liau, A. W. L., & Teoh, G. B. S. (2003). The case for emotional literacy: The influence of emotional intelligence on problem behaviors in Malaysia. Secondary school students. *Journal of Moral Education*, 32, 54-62.
- Peymanfar, M.H., Saatchian, V., Eghbali Hashtjin, B., & Peymanfar, H. (2012). Structural model of factors

- influencing the spiritual intelligence of the Zorkhaneh athletes. *Sport Management Studies*, 1, 57-68.
- Nayebi, N., & Zargar, T. (2019). Relationship between spiritual intelligence and achievement motivation in performance of team sport' athletes. *Bulletin of Sport Management and Motor Behavioral*, 15(30), 303-312.
- Sadeghifard, Y., Mohamadian, F., & Veisani, Y. (2021). Investing the relationship between spirituality with aggression and individual persistence in students of Applied Academic clinics of Ilam city in the year of education of 1396- 1397, 4 (3), 77-87.
- Peymanfar, M.H., Sa'atchian, V., Eghbali, B., & Peymanfar, H.R. (2013). Structural model of factors influencing the spiritual intelligence of the Zorkhaneh athletes. *Sport Psychologo Studies*, 1, 57-68.
- Sohrabi, F. (2008). Foundations of spiritual intelligence. *Journal of Mental Health*, 1(1), 14- 18.
- Varahram, B., & Jafari, A. (2021). Analysis of the relationship spiritual intelligence and organizational commitment of staff departments and youth sport (Case study: Golestan province). *Journal of Management and Organizational behavior in Sport*, 10(3), 83-93.
- Yusefi, S., Sharifian, E., Ghahramn Tabrizi, K., & Zarki, P. (2016). The connection between the ethical criteria of coaches and the tendencies of sports aggression in national team athletes. *Journal of Sport Management and Motor Behavior*, 12(24), 25-38.
- Zar, A., & Rezaei, F. (2021). Evaluation of the effectiveness of physical activity and exercise on dimensions of Soldiers' spiritual intelligence. *Journal of Marine Medicine*, 3(1), 21-26.
- Zardoshtian, S., Farzi, H., & Elbakhi, M. (2017). Investigating the role of sport confidence in the relationship of spiritual intelligence and Karate self –efficacy. *Sport Management*, 9(4), 663-378.
- Zardoshtian, S., Karimi, J., & Hoseini, M. (2018). Explain the relationship between spiritual intelligence and aggression with mediating role of resiliency in between Asian Kung Fu workers. *Organizational Behavior Management in Sport Studies*, 5(1), 55-62.